

บทที่ 3

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเพื่อหาสถานภาพทางการศึกษาของหมู่บ้านห้วยคูน เป็นการวิจัยที่ใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงบรรยาย (Descriptive Method) โดยการสำรวจหมู่บ้านและโรงเรียนในหมู่บ้าน

1. การสำรวจโรงเรียน รวบรวมข้อมูลโดยการสังเกต การสัมภาษณ์ครูใหญ่ ผู้ช่วยครูใหญ่และครู โดยใช้แบบสำรวจสถานภาพทางการศึกษาของโรงเรียน ซึ่งผู้วิจัยได้สร้างขึ้นโดยศึกษาจากเกณฑ์มาตรฐานโรงเรียนประถมศึกษา พ.ศ. 2522 คู่มือการประเมินมาตรฐานโรงเรียนประถมศึกษา และแบบเก็บข้อมูลการประเมินมาตรฐานโรงเรียนของกรมสามัญศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ

2. การสำรวจหมู่บ้าน รวบรวมข้อมูลโดยวิธีการสัมภาษณ์หัวหน้าครัวเรือน และผู้ใหญ่บ้าน โดยใช้แบบสัมภาษณ์หัวหน้าครัวเรือน และแบบสำรวจสภาพทั่วไปของหมู่บ้าน ซึ่งคัดแปลงมาจากแบบสัมภาษณ์กลุ่มผู้นำหมู่บ้าน ของกองวิจัยและประเมินผล กรมการพัฒนามาชุมชน กระทรวงมหาดไทย แบบสัมภาษณ์ระดับหมู่บ้าน ของกองภาวะเศรษฐกิจ สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ และแบบสำรวจสภาพโรงเรียน สภาพแวดล้อม เศรษฐกิจ และสังคม ของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ

ผู้วิจัยดำเนินการโดยแบ่งขั้นตอนดังนี้

ประชากร

เนื่องจากหมู่บ้านห้วยคูนมีโรงเรียนแห่งเดียวคือ โรงเรียนศรีศึกษา และครัวเรือน 63 ครัวเรือนเท่านั้น ผู้วิจัยจึงทำการสำรวจโรงเรียนศรีศึกษา และสำรวจครัวเรือนทุกครัวเรือน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลเพื่อหาสถานภาพทางการศึกษาของหมู่บ้าน

หัวหน้า ประกอบด้วยแบบสำรวจสถานภาพทางการศึกษาในระบบโรงเรียน และแบบสำรวจสถานภาพทางการศึกษานอกระบบโรงเรียน ซึ่งแบบสำรวจชุดหลังประกอบด้วยแบบสัมภาษณ์หัวหน้าครัวเรือน และแบบสำรวจสภาพทั่วไปของหมู่บ้าน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยมีวิธีสร้างดังนี้

1. เครื่องมือที่ใช้เก็บรวบรวมข้อมูลเพื่อหาสถานภาพทางการศึกษาในระบบโรงเรียน มีวิธีสร้าง ดังนี้

1.1 ศึกษาเกณฑ์มาตรฐานโรงเรียนประถมศึกษา พ.ศ. 2522 คู่มือการประเมินมาตรฐานโรงเรียนประถมศึกษา และแบบเก็บข้อมูลการประเมินมาตรฐานโรงเรียนประถมศึกษาของกรมสามัญศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ

1.2 สร้างตัวแปรที่กำหนดสถานภาพทางการศึกษาในระบบโรงเรียน ซึ่งมี 87 ตัวแปร ดังนี้รายละเอียดดังนี้

ก. อาคารสถานที่และอุปกรณ์

1. จำนวนนักเรียนที่ใช้เวลาเดินทางไปโรงเรียนเกินกว่า 45 นาที

2. พื้นที่โรงเรียน

3. บริเวณที่ตั้งของอาคารถูกสุขลักษณะ

4. อาคารเรียนสร้างถูกสุขลักษณะ

5. สภาพของอาคาร

6. จำนวนสวมชาย

7. จำนวนสวมหญิง

8. จำนวนที่ใส่สวอะชาย

9. ความสะอาดของสวมและที่ใส่สวอะ

10. พื้นที่โรงฝึกงาน

11. พื้นที่โรงอาหาร - ห้องประชุม

12. พื้นที่ของห้องเรียน

13. จำนวนนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1

14. จำนวนนักเรียนชั้นประถมศึกษา ปีที่ 2 ถึง 6

15. จำนวนห้องเรียน
16. ลักษณะของห้องเรียน
17. จำนวนห้องพิเศษ
18. จำนวนอุปกรณ์ที่จำเป็นประจำห้องเรียน
19. จำนวนอุปกรณ์ที่ควรมีอยู่ในห้องเรียน

ข. การบริหารโรงเรียน

20. แผนงานและโครงการปฏิบัติงานของโรงเรียนประจำปีการศึกษา
21. การใช้ข้อมูลและสถิติเป็นประโยชน์ในการวางแผนงานแก้ปัญหา หรือส่งเสริมความเจริญก้าวหน้า
22. เวลาทำงานของบุคลากรในรอบปีที่ผ่านมา
23. จำนวนชั่วโมงทำงานของครูคอสัปดาห์
24. ความถี่ของการประชุมเพื่อพัฒนางาน
25. การบริหารงานในรูปคณะกรรมการ
26. อัตราส่วนครูต่อห้องเรียน
27. จำนวนนักเรียนที่มาเรียนในแต่ละวัน
28. จำนวนนักเรียนที่มีเวลาเรียนต่ำกว่า 80 เปอร์เซ็นต์
29. อัตราเฉลี่ยครูต่อนักเรียน
30. มาตรการในการแก้ปัญหาการขาดเรียนของนักเรียน
31. ชอ้งบังคับหรือระเบียบเพื่อให้นักเรียนไปปฏิบัติ
32. มาตรการในการป้องกันรักษาความปลอดภัยของอาคารสถานที่
33. การทำงานธุรการใ้ถูกต้อง ครบถ้วน และเป็นปัจจุบัน
34. การเก็บเอกสารที่สำคัญของโรงเรียนให้เป็นสัดส่วน และเป็นระเบียบเรียบร้อย
35. กรรมการเก็บรักษาเงินและกรรมการตรวจสอบภายใน
36. การจัดทำบัญชีเพียงพอสอดคล้องตามความเป็น
37. การจัดทำหนังสืออำนวยความสะดวกในด้านการเรียนการสอน

38. การดูแลให้นักเรียนได้รับประทานอาหารกลางวันที่ถูกหลักโภชนาการ ถูกสุขลักษณะ และราคาเขา
39. การจัดห้องน้ำที่สะอาด และถูกสุขลักษณะอย่างเพียงพอ
40. การช่วยเหลือนักเรียนที่ขาดแคลนอุปกรณ์การเรียน เสื้อผ้าและอาหารกลางวัน
41. การจัดหาหนังสือพิมพ์ วารสาร และหนังสืออ่านเพื่อความรู้ ความบันเทิงแก่นักเรียนและครู
42. การบริการแนะแนวในโรงเรียน
43. การตรวจสุขภาพอนามัยของนักเรียน

ก. คุณภาพของครู

44. วุฒิกการศึกษา
45. จำนวนชั่วโมงของการสอน
46. ประสบการณ์การสอน
47. ความเกี่ยวข้องของวิชาที่เรียนเป็นวิชาเอกหรือโทกับวิชาที่สอน
48. การสอนในวิชาที่ไม่ชอบ
49. ครูเป็นคนที่ห้องต้น
50. บ้านพักของครูอยู่ในห้องต้น
51. จำนวนวันลาของครู
52. สุขภาพของครู

ง. คุณภาพการเรียนการสอน

53. จำนวนวันที่เปิดสอนตลอดปีการศึกษา
54. หลักสูตร คู่มือ แผนการสอน หนังสือเรียน พจนานุกรม และหนังสือส่งเสริมการอ่าน
55. วัสดุสำหรับให้ครูใช้ในการจัดทำสื่อการเรียน
56. การนำเอาทรัพยากรในห้องต้นมาใช้เป็นสื่อการเรียน
57. การใช้สื่อการเรียนอย่างถูกต้อง เหมาะสมคุ้มค่า
58. การจัดกิจกรรมให้นักเรียนรู้จักแก้ปัญหาโดยวิธีทางวิทยาศาสตร์ เน้น -

กิจกรรมการทำงานเป็นกลุ่ม การอภิปราย การจับประสบการณ์ สมมติการ
เล่นและการสาธิต

59. การแก้ไขข้อบกพร่องทางภาษาไทยของนักเรียนขณะที่เรียนวิชาอื่น ๆ ด้วย
 60. การนำเหตุการณ์หรือประสบการณ์ที่เกี่ยวข้องกับชาวประจําวันของนักเรียน มาใช้
ให้เกิดประโยชน์แก่การเรียนการสอนคณิตศาสตร์
 61. ความดีของการสอนชาว เหตุการณ์
 62. การสอนเรื่องวันสำคัญในระยะเวลาที่ใกล้จะถึงวันสำคัญนั้น และจัดกิจกรรมพิเศษ
ให้ตรงกับวันสำคัญนั้น ๆ ด้วย
 63. การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนให้นักเรียนได้เลื่อมใสในการปกครองตาม
ระบอบประชาธิปไตย อันมีพระมหากษัตริย์เป็นประมุข
 64. ความดีของการประชุมอบรมนักเรียน
 65. การปฏิบัติตนของครูให้เป็นตัวอย่างที่ดี
 66. การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนเพื่อส่งเสริมศิลปะ ประเพณี และวัฒนธรรม
ท้องถิ่น
 67. การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนให้นักเรียนมีความรู้ความสามารถปฏิบัติงาน
ที่เป็นพื้นฐานของการประกอบอาชีพและการดำรงชีวิต
 68. การสอนภาคปฏิบัติให้นักเรียนปฏิบัติงานจริงทุกวิชา และรู้จักว่าสคูที่มีในท้องถิ่น
มาใช้ให้เกิดประโยชน์
 69. การตรวจสอบความรู้พื้นฐานและทักษะเบื้องต้นของนักเรียนก่อนจะทำการสอน
แต่ละชั้น
 70. วิธีการวัดผล
 71. การนำผลการประเมินผลการเรียนมาแก้ไขปรับปรุงการเรียนการสอน
 72. ความดีของการแจ้งผลการเรียนให้ปกครองทราบ
 73. โครงการช่วยเหลือนักเรียนที่เรียนช้า และส่งเสริมนักเรียนที่เรียนดี
9. คุณภาพผลผลิต
74. จำนวนนักเรียนที่สอบไล่ได้
 75. จำนวนนักเรียนที่เรียนตกซ้ำชั้น

ฉ. ความสัมพันธ์และความร่วมมือกับชุมชน

76. การปฏิบัติงานร่วมกับชุมชน
77. ความดีของการประชุมผู้ปกครองนักเรียน
78. คณะกรรมการเพื่อพัฒนาโรงเรียน
79. การจัดกิจกรรมร่วมกับสถานการศึกษาอื่น ๆ
80. การจัดกิจกรรมช่วยเหลือคนแก่สถานทางศาสนา
81. การสร้างความสัมพันธ์อันดีกับศิษย์เก่า
82. จำนวนเงินบริจาค หรือสิ่งของบริจาคและรายได้ของโรงเรียน
83. การปฏิบัติงานของโรงเรียนในการช่วยเหลือพัฒนาชุมชน

ช. อื่น ๆ

84. จำนวนหนังสือในห้องสมุด
85. จำนวนนักเรียนที่ขาดแคลนแบบเรียนและสมุด
86. จำนวนนักเรียนที่มีอาหารกลางวันรับประทาน
87. อัตราการคงอยู่ของนักเรียน

1.3 ผู้วิจัยสร้างข้อคำถามโดยใช้ตัวแปรที่กำหนดสถานภาพทางการศึกษาในระบบ

โรงเรียน เป็นแนวทาง

1.4 แบบสำรวจค้นฉบับเมื่อสร้างขึ้นเรียบร้อยแล้ว ผู้วิจัยนำไปให้อาจารย์ที่ปรึกษาพิจารณาให้ข้อคิดเห็นและข้อเสนอแนะ

1.5 นำข้อคิดเห็นและข้อเสนอแนะของอาจารย์ที่ปรึกษาไปปรับปรุงแก้ไขให้เหมาะสมยิ่งขึ้น

2. เครื่องมือที่ใช้เก็บรวบรวมข้อมูลเพื่อหาสถานภาพทางการศึกษานอกระบบโรงเรียน มีวิธีสร้างดังนี้

2.1 ศึกษาข้อคำถามจากแบบสัมภาษณ์กลุ่มผู้นำหมู่บ้าน ของกองวิจัยและประเมินผลกรมการพัฒนาชุมชน กระทรวงมหาดไทย แบบสัมภาษณ์ระดับหมู่บ้าน ของกองภาวะเศรษฐกิจสำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ และแบบสำรวจสภาพโรงเรียน

สภาพแวดล้อม เศรษฐกิจและสังคม ของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ

2.2 สร้างตัวแปรที่กำหนดสถานภาพทางการศึกษานอกระบบโรงเรียน ซึ่งมี 83 ตัวแปร ดังมีรายละเอียดดังนี้

ก. การศึกษาขั้นพื้นฐาน

1. จำนวนผู้อ่านออกเขียนได้
2. จำนวนผู้จบการศึกษาในระบบโรงเรียนแล้วกลับเป็นผู้อ่านออกแต่เขียนไม่ได้
3. จำนวนผู้จบการศึกษาในระบบโรงเรียนแล้วกลับเป็นผู้อ่านไม่ออก และเขียนไม่ได้
4. จำนวนนักเรียนในวัยเรียนที่เข้ารับการศึกษามากับ
5. จำนวนคนที่สามารถคิดเลขง่าย ๆ ได้

ข. การศึกษาเกี่ยวกับการพัฒนาความเป็นอยู่ในครัวเรือน

6. อัตราการจดทะเบียนสมรส
7. อัตราการหย่าร้าง
8. จำนวนชายที่มีภรรยามากกว่า 1 คน โดยยังมีโคหย่ากับภรรยาเก่า
9. จำนวนเด็กที่ถูกทอดทิ้ง
10. การตัดสินใจในครัวเรือน
11. จำนวนครัวเรือนที่กมน้ำสะอาด
12. เวลาในการรับประทานอาหารเช้า
13. จำนวนครัวเรือนที่รู้จักบริโภคอาหาร
14. จำนวนครัวเรือนที่มีสวน
15. จำนวนครัวเรือนที่มีสวนสะอาด
16. การเลือกสถานที่คลอดบุตรคนสุดท้าย
17. การโหมทหารก
18. จำนวนหัวหน้าครัวเรือนที่มีความรู้เกี่ยวกับการวางแผนครอบครัว
19. จำนวนครัวเรือนที่เคยหรือกำลังวางแผนครอบครัว เพื่อควบคุมช่วงเวลาการมีบุตร
20. อัตราการเพิ่มของประชากร

21. อัตราการเกิด
22. อัตราการตาย
23. อัตราการตายของทารกอายุต่ำกว่า 1 ปี
24. อัตราการตายของเด็กอายุ 1 - 4 ปี
25. อัตราการตายของมารดาหลังคลอด
26. อัตราการตายด้วยโรคที่สำคัญ
27. อัตราการตายด้วยโรคป้องกันได้
28. วิธีการรักษาโรคเมื่อสมาชิกในครัวเรือนป่วย
29. จำนวนผู้สุขภาพและอนามัย
30. จำนวนผู้เป็นโรคจิตประสาทหรือภาวะสุขภาพจิตที่มารับบริการในโรงพยาบาล
31. อัตราการฆ่าตัวตาย
32. อัตราการฆ่าตัวตายที่ได้รับการทำคลอดโดยบุคลากรที่ได้รับการฝึกหัดในการทำคลอดมาแล้ว
33. จำนวนผู้ศึกษาเสพติกและมีความผิดคาม พ.ร.บ. ยาเสพติกไทย

ค. การศึกษาเพื่อพัฒนาชุมชน

34. จำนวนครัวเรือนที่ได้รับการช่วยเหลือเรื่องการผลิต จำหน่าย และสินเชื่อเพื่อการผลิต
35. จำนวนครัวเรือนที่มีสมาชิกเข้าร่วมกิจกรรมของส่วนรวม
36. จำนวนคนที่ไปออกเสียงเลือกตั้งซ่อมเมื่อ 29 พฤศจิกายน 2524
37. หลักในการเลือกตัวแทนราษฎร
38. จำนวนครัวเรือนที่คิดว่าผู้แทนมีประโยชน์ต่อท้องถิ่น
39. จำนวนครัวเรือนที่มีความรู้เกี่ยวกับการเสียภาษี
40. จำนวนครัวเรือนที่มีความรู้เกี่ยวกับการเกษตรทหาร
41. จำนวนครัวเรือนที่มีความรู้เกี่ยวกับการทำนิตยกรรม
42. จำนวนครัวเรือนที่มีความรู้เกี่ยวกับการแจ้งเกิด
43. จำนวนครัวเรือนที่มีความรู้เกี่ยวกับการแจ้งตาย
44. จำนวนผู้ต้องขังที่คิดว่ามีความผิดเกี่ยวกับเพศ

45. จำนวนคดีอุกฉกรรจ์
46. จำนวนคดีอาชญากรรม
47. การคมนาคมภายในหมู่บ้าน
48. การคมนาคมติดต่อกับท้องถิ่นอื่น
49. กิจกรรมของเอกชนในหมู่บ้าน
50. ความสามัคคีในกลุ่มชนบท
51. จำนวนวัด
52. จำนวนพระ
53. อัตราการส่อนธรรมะหรือเทศน์
54. ประเพณีของท้องถิ่น
55. ศิลปหัตถกรรมหมู่บ้าน
56. จำนวนครั้งที่มีการจัดห้องสมุดเคลื่อนที่เข้าไปบริการประชาชน
57. จำนวนครั้งที่นักนวยศึกษาประชาชน นำข่าว บทความและความรู้ต่าง ๆ ไปสู่ประชาชน
58. จำนวนประเภทของการบริการหรือโครงการทางการศึกษา นอกขอบโรงเรียน ที่หน่วยงานต่าง ๆ ในหมู่บ้าน
59. อัตราการบวช
60. จำนวนคนที่เคยไปฟังธรรมะหรือเทศน์เสมอ ๆ
61. จำนวนหัวหน้าครัวเรือนที่เชื่อโชคลาง
- ง. การศึกษาคานอาชีพหรือเศรษฐกิจ
62. จำนวนผู้ร่วมทำให้เกิดรายได้ในครัวเรือน
63. จำนวนที่ดินถือครอง
64. จำนวนพื้นที่ทำการเกษตรที่ใช้ปุ๋ยจากระบบชลประทาน
65. จำนวนพื้นที่ทำการเกษตรที่อาศัยน้ำฝนอย่างเต็มที่
66. ผลผลิตจากพืชและสัตว์ในปีที่ผ่านมา
67. จำนวนครัวเรือนที่ใช้ปุ๋ยในการเพิ่มผลผลิต

68. จำนวนครัวเรือนที่ใช้จ่ายรายครัวหรือรายบุคคล
69. สาเหตุการตายของสัตว์
70. รายได้เฉลี่ยต่อครัวเรือน
71. รายได้เฉลี่ยต่อคน
72. รายจ่ายเฉลี่ยต่อครัวเรือน
73. รายจ่ายเฉลี่ยต่อคน
74. จำนวนการออมเฉลี่ยต่อครัวเรือน
75. จำนวนการออมเฉลี่ยต่อคน
76. จำนวนหนี้เฉลี่ยต่อครัวเรือน
77. จำนวนหนี้เฉลี่ยต่อคน
78. การขายผลผลิต
79. ความพอใจในการขาย
80. การใช้เวลาวางให้เป็นประโยชน์
81. จำนวนผู้รับการสงเคราะห์จากกรมประชาสงเคราะห์
82. จำนวนผู้รายได้น้อยที่เข้ารับการรักษาพยาบาลโดยไม่เสียค่ารักษา
83. อัตราความหนาแน่นของปัญหาความยากจน

2.3 เลือกข้อความจากแบบสัมภาษณ์กลุ่มหมู่บ้าน แบบสัมภาษณ์ระดับหมู่บ้าน และแบบสำรวจที่สอดคล้องกับตัวแปรที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น รวมทั้งผู้วิจัยสร้างข้อความเพิ่มเติม โดยใช้ตัวแปรที่เหลืออยู่เป็นแนวทางแยกคำถามออกเป็น 2 ประเภทเพื่อใช้เป็นแบบสัมภาษณ์หัวหน้าครัวเรือน และใช้เป็นแบบสำรวจสภาพทั่วไปของหมู่บ้าน โดยใช้เกณฑ์ในการแยกดังนี้

ก. คำถามที่ใช้สัมภาษณ์หัวหน้าครัวเรือน โดยคำตอบของคำถามเหล่านั้นเกี่ยวข้องกับแต่ละครัวเรือนโดยเฉพาะ เช่น คำถามเกี่ยวกับจำนวนผู้ออกเข็นโค ออชัทรายได้ รายจ่าย การใช้เวลาวาง เป็นต้น

ข. คำถามที่ใช้เป็นแบบสำรวจสภาพทั่วไปของหมู่บ้าน เพื่อนำไปคัดลอกข้อมูลที่เป็นสถิติของหมู่บ้าน เช่น จำนวนผู้ต้องขังคดีความผิดเกี่ยวกับเพศ จำนวนคดีอาชญากรรม จำนวนประชากร จำนวนพื้นที่หมู่บ้าน เป็นต้น

2.4 แบบสัมภาษณ์หัวหน้าครูเรือนและแบบสำรวจสภาพทั่วไปของหมู่บ้าน ตำบลนับเมื่อสร้างขั้นเรียบร้อยแล้ว ผู้วิจัยนำไปให้อาจารย์ที่ปรึกษาพิจารณาให้ข้อคิดเห็นและข้อเสนอแนะ

2.5 นำข้อคิดเห็นและข้อเสนอแนะของอาจารย์ที่ปรึกษาไปปรับปรุงแก้ไขให้เหมาะสมยิ่งขึ้น

การเก็บรวบรวมข้อมูล

1. ผู้วิจัยขอความยินยอมจากบัณฑิตวิทยาลัยไปตั้งผู้วาราชการจังหวัดอุบลราชธานี เพื่อขออนุญาตเก็บรวบรวมข้อมูลในหมู่บ้านหัวถนน โดยผู้วิจัยนำความไปให้ผู้วาราชการจังหวัดพิจารณา ก่อนที่ผู้วิจัยจะเดินทางไปสัมภาษณ์ประมาณ 1 เดือน จากนั้นได้ขอหนังสือแนะนำตัวจากผู้วาราชการจังหวัด ไปยังนายอำเภอเมืองใน เพื่อขอความร่วมมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล

2. ผู้วิจัยได้คัดเลือกและเลือกผู้ช่วยเก็บข้อมูล โดยเลือกนักศึกษาาระดับปริญญาตรีที่กำลังศึกษาอยู่ และกำลังศึกษาวิชาสถิติและการวิจัยเบื้องต้น จำนวน 2 คน จากนั้นได้ชี้แจงวิธีการสัมภาษณ์ ให้ศึกษาแบบสัมภาษณ์ วิธีบันทึกข้อมูล และฝึกการสัมภาษณ์จนเป็นที่น่าพอใจ

3. เขียนแผนที่สังเขปของหมู่บ้าน โดยขอความช่วยเหลือจากผู้ใหญ่บ้าน เพื่อกำหนดครัวเรือนที่ผู้วิจัยและผู้ช่วยเก็บข้อมูลจะออกไปเก็บข้อมูล และนำข้อมูลกลับมา

วิธีดำเนินการสำรวจโรงเรียน

ผู้วิจัยได้ดำเนินการสำรวจโรงเรียนด้วยตนเอง โดยได้รับความร่วมมือจากครูใหญ่และครูในโรงเรียนที่ให้ข้อมูล และอำนวยความสะดวก เนื่องจากโรงเรียนตั้งอยู่ใกล้กับพื้นที่ของหมู่บ้านอยู่แล้ว ผู้วิจัยได้ดำเนินการเก็บข้อมูลตั้งแต่วันที่ 15 กุมภาพันธ์ 2525 ถึงวันที่ 12 มีนาคม 2525 (รวม 26 วัน)

ผู้วิจัยได้ดำเนินงานไปยังโรงเรียนโดยมิได้กำหนดอายุไว้ล่วงหน้า เพราะต้องการเห็นสภาพที่แท้จริงของโรงเรียน จากนั้นทำการสำรวจและเก็บข้อมูลโดยมีรายละเอียดดังนี้

1. สัมภาษณ์ครูใหญ่ หรือครูที่ทราบข้อมูลและสภาพโดยทั่วไปตลอดจนปัญหาของโรงเรียนเป็นอย่างดี
2. ข้อมูลเกี่ยวกับจำนวนนักเรียน อัตราการมาเรียนของนักเรียน จำนวนนักเรียนสอบได้ จำนวนนักเรียนสอบตก จำนวนห้องเรียน พื้นที่ห้องเรียน จำนวนวันลาของครู ภูมิ เป็นต้น ผู้วิจัยไปขอคัดลอกจากฝ่ายทะเบียนประจำโรงเรียน โดยขออนุญาตจากครูใหญ่ ซึ่งก็ได้ข้อมูลไม่ครบถ้วนจึงต้องสัมภาษณ์ครูประจำชั้นเพิ่มเติม
3. สังเกตความเป็นไปของโรงเรียน ตลอดจนตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูล
4. สังเกตการสอนของครูแต่ละคน คนละ 2 ครั้ง โดยขออนุญาตจากครูใหญ่ก่อน เติมนิเทศแจ้งให้ครูทราบล่วงหน้า
5. สัมภาษณ์นักเรียนบางคน เพื่อทดสอบความรู้ทั่วไป เขียวโทพริบ ความสามารถในการแสดงออก รวมทั้งความฉะฉานในการโต้ตอบคำถาม

วิธีการดำเนินการสำรวจครัวเรือน

ผู้วิจัยและผู้ช่วยเก็บข้อมูล ได้ดำเนินการสำรวจครัวเรือน โดยได้รับความร่วมมือจากผู้ใหญ่บ้านและหัวหน้าครัวเรือนที่ให้ข้อมูลและอำนวยความสะดวก ถึงแม้ว่าหมู่บ้านหัวคันจะอยู่ห่างไกลจากที่พักของผู้วิจัยถึง 24 กิโลเมตร แต่การคมนาคมก็ไปมาสะดวก เพราะไม่มีฝนตกเลยในระยะเวลาที่เก็บข้อมูล ผู้วิจัยและผู้ช่วยเก็บข้อมูลได้ดำเนินการเก็บข้อมูลตั้งแต่วันที่ 4 กุมภาพันธ์ 2525 ถึงวันที่ 16 เมษายน 2525 (รวม 72 วัน) หลังจากที่ได้ติดต่อกับผู้ใหญ่บ้านและกำนันจนเป็นที่เข้าใจแล้ว ผู้วิจัยได้เดินทางไปยังหมู่บ้านโดยมิได้กำหนดวันล่วงหน้า เพราะต้องการเห็นสภาพที่แท้จริงของหมู่บ้าน จากนั้นก็ทำการสำรวจและเก็บข้อมูลโดยมีรายละเอียดดังนี้

1. สัมภาษณ์หัวหน้าครัวเรือนทุกครัวเรือน
2. ข้อมูลที่เป็นสถิติของหมู่บ้าน เช่น จำนวนผู้ต้องขังคดีความผิดเกี่ยวกับเพศ จำนวนคดีอาชญากรรม จำนวนประชากร จำนวนพื้นที่ของหมู่บ้าน เป็นต้น ผู้วิจัยไปขอคัดลอกจากผู้ใหญ่บ้านไต่บางส่วน ไต่จากบ้านกำนันบางส่วน และที่เหลือได้จากที่ว่าการอำเภอเมืองในจังหวัดอุบลราชธานี
3. สังเกตสภาพความเป็นไปของหมู่บ้าน ตลอดจนตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยแยกข้อมูลที่ไต่เป็นสองส่วน โดยแบ่งเป็น

1. ข้อมูลเพื่อหาสถานภาพทางการศึกษาในระบบโรงเรียน
2. ข้อมูลเพื่อหาสถานภาพทางการศึกษานอกระบบโรงเรียน

ในการวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อหาสถานภาพทางการศึกษาในระบบโรงเรียนนั้น เนื่องจากประชากรที่ทำการศึกษามีเพียงโรงเรียนเดียว ผู้วิจัยจึงทำการเปรียบเทียบข้อมูลของโรงเรียนกับเกณฑ์มาตรฐานของโรงเรียนประถมศึกษา กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ สำหรับตัวแปรที่นำมาเปรียบเทียบมี 72 ตัวแปร ไต่แก้ตัวแปรที่ 1 ถึง 43, 53 ถึง 73 และ 76 ถึง 83 (ชื่อตัวแปรปรากฏอยู่หน้า 35 ถึง 39)

ในการวิเคราะห์ข้อมูล เพื่อหาสถานภาพทางการศึกษานอกระบบโรงเรียน ผู้วิจัยวิเคราะห์ตามลักษณะของเครื่องมือดังต่อไปนี้

1. ข้อมูลที่ไต่จากแบบสัมภาษณ์หัวหน้าครัวเรือน ผู้วิจัยวิเคราะห์ตามลักษณะของคำตอบดังต่อไปนี้

1.1 ลักษณะคำตอบแบบกำหนดคำตอบให้เลือก (Check list) ผู้วิจัยดำเนินการวิเคราะห์ดังนี้

ก. แจกแจงความถี่ของแต่ละตัวเลือกในข้อคำถาม

ข. หาการร้อยละ

ค. นำเสนอในรูปแบบตารางประกอบความเรียง

1.2 ลักษณะคำตอบแบบเติมคำในช่องว่าง ผู้วิจัยดำเนินการวิเคราะห์ดังนี้

ก. แจกแจงความถี่ของแต่ละคำตอบลงในแต่ละกลุ่มที่จัดไว้

ข. หาการร้อยละ

ค. นำเสนอในรูปแบบตารางประกอบความเรียง

2. ข้อมูลที่ไต่จากแบบสำรวจสภาพทั่วไปของหมู่บ้าน ผู้วิจัยเสนอผลการสำรวจ

ในรูปแบบของความเรียง

สถิติใช้ในการวิเคราะห์

1. หาค่าร้อยละ

2. หาค่าเฉลี่ย (\bar{X}) จากสูตร (26 : 41 - 42)

$$\bar{X} = \frac{\sum fX}{N}$$

\bar{X} = ค่าเฉลี่ยของคะแนน

N = จำนวนผู้ให้สัมภาษณ์ทั้งหมด

f = ความถี่ของค่าตอบ

X = ค่าของ น.น. ค่าตอบ

$\sum fX$ = ผลรวมของผลคูณระหว่างความถี่กับคะแนน

3. หาค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) โดยใช้สูตร (26 : 51)

$$S.D. = \sqrt{\frac{\sum fX^2}{N} - \left(\frac{\sum fX}{N}\right)^2}$$

S.D. = ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

$\sum fX^2$ = ผลรวมของผลคูณระหว่างความถี่กับกำลังสองของคะแนน

N = จำนวนผู้ให้สัมภาษณ์

4. ห้อตราความหนาแน่นของปัญหาความยากจนของหมู่บ้าน โดยการกำหนดดังนี้

(3 : 65 - 67)

ข้อกำหนด 1 อัตราความหนาแน่นของปัญหาความยากจน = คำนวณผลผลิตข้าวเฉลี่ย

ของครัวเรือน คุณ อัตราการพึ่งพาน้ำฝน

ข้อกำหนด 2 อัตราการพึ่งพาน้ำฝน = $\frac{\text{พื้นที่เพาะปลูกข้าวหน้าน้ำฝน}}{\text{พื้นที่ทำการเกษตรรวม}}$

ข้อกำหนด 3 คำนวณผลผลิตข้าวเฉลี่ยของครัวเรือน

= $\frac{\text{คำนวณผลผลิตเฉลี่ยข้าวหน้าน้ำฝน} + \text{คำนวณการถือครองพื้นที่นาของครัวเรือน}}{2}$

ข้อกำหนด 4 จากผลผลิตเฉลี่ยชาวนาน้ำฝนในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ 30 ตัน/ไร่
ให้เท่ากับคชัน 1 ผลผลิตเฉลี่ยชาวนาน้ำฝนน้อยกว่า 30 ตัน/ไร่
ให้คชันมากกว่า 1 ผลผลิตเฉลี่ยชาวนาน้ำฝนที่มากกว่า 30 ตัน/ไร่
ให้คชันน้อยกว่า 1

ข้อกำหนด 5 จากการถือครองพื้นที่นาโคกข้าวเรื้อนในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ 15 ไร่
ให้เท่ากับคชัน 1 การถือครองพื้นที่นาโคกข้าวเรื้อนน้อยกว่า 15 ไร่
ให้คชันมากกว่า 1 การถือครองพื้นที่นาโคกข้าวเรื้อนมากกว่า 15 ไร่
ให้คชันน้อยกว่า 1

เหตุผลของการกำหนดคชันที่มากกว่า 1

1. อัตราการพืงนน้ำฝนมีค่ามาก แสดงว่ามีแนวโน้มที่จะขาดจน เนื่องจากการ
ปลูกชาวนาน้ำฝนมีความเสี่ยงต่อจำนวนผลผลิตที่จะได้รับ เพราะต้องขึ้นกับธรรมชาติเป็นสำคัญ

2. ถ้าผลผลิตเฉลี่ยชาวนาน้ำฝนน้อยกว่า 30 ตัน/ไร่ แสดงว่าขาดจน คชันนี้
ควรมากกว่า 1 และถ้าการถือครองพื้นที่นาโคกข้าวเรื้อนน้อยกว่า 15 ไร่ แสดงว่าขาดจน
คชันนี้ควรมากกว่า 1 เนื่องจากคชันผลผลิตเฉลี่ยชาวนาน้ำฝนและคชันการถือครองพื้นที่นาโคก
ข้าวเรื้อน คองนำมาหาค่าเฉลี่ยเพื่อเป็นคชันการผลิตข้าวเฉลี่ยต่อครัวเรือน (ตั้งข้อกำหนด
3) ซึ่งควรมีค่ามากกว่า 1 เช่นเดียวกันเพราะคองนำไปคองกับอัตราการพืงนน้ำฝน (ตั้งข้อ
กำหนด 1) เพื่อให้ไปในทิศทางเดียวกัน โดยไม่ทำให้ค่าอัตราความหนาแน่นของปัญหาความ
ขาดจนผิดไป

ในกรณีของการกำหนดคชันที่น้อยกว่า 1 ก็อาศัยเหตุผลเดียวกัน

- ให้ A = คชันผลผลิตเฉลี่ยชาวนาน้ำฝน
B = คชันการถือครองพื้นที่นาโคกข้าวเรื้อน
C = คชันการผลิตข้าวเฉลี่ยต่อครัวเรือน
D = อัตราการพืงนน้ำฝน
E = อัตราความหนาแน่นของปัญหาความขาดจน

วิธีหาคชันผลผลิตเฉลี่ยชาวนาน้ำฝน (A)

ถ้าผลผลิตเฉลี่ยชาวนาน้ำฝนเท่ากับ x ตัน/ไร่

1. กรณีที่ X น้อยกว่า 30

ผลผลิตเฉลี่ยชาวนาน้ำฝน 30 ดัง/ไร่ ค่าดัชนี = 1

ผลผลิตเฉลี่ยชาวนาน้ำฝน X ดัง/ไร่ ค่าดัชนี = $\frac{X}{30}$ (ค่าน้อยกว่า 1)

ส่วนค่าแตกต่างจากดัชนี = $1 - \frac{X}{30}$

เมื่อผลผลิตเฉลี่ยน้อยกว่า 30 ดัง/ไร่ แสดงว่ายากจนกว่า ดังนั้นดัชนีต้องมีค่ามากกว่า 1 (ตั้งข้อกำหนด 4) โดยเอาส่วนต่างที่นั้นมาบวกกับ 1

ค่าดัชนี X ดัง/ไร่ = $1 + (1 - \frac{X}{30}) = 2 - \frac{X}{30}$

2. กรณีที่ X มากกว่า 30

ผลผลิตเฉลี่ยชาวนาน้ำฝน 30 ดัง/ไร่ ค่าดัชนี = 1

ผลผลิตเฉลี่ยชาวนาน้ำฝน X ดัง/ไร่ ค่าดัชนี = $\frac{X}{30}$ (ค่ามากกว่า 1)

ส่วนแตกต่างจากดัชนี = $\frac{X}{30} - 1$

เมื่อผลผลิตเฉลี่ยมากกว่า 30 ดัง/ไร่ แสดงว่าฐานะดีกว่า ดังนั้นดัชนีต้องมีค่าน้อยกว่า 1 (ตั้งข้อกำหนด 4) โดยเอาส่วนต่างที่นั้นมาหักออกจาก 1

ดัชนีของ X ดัง/ไร่ = $1 - (\frac{X}{30} - 1) = 2 - \frac{X}{30}$

นั่นคือ $A = 2 - \frac{X}{30}$

วิธีหา คำนวณการดื่อกองพื้นที่นาต่อครัวเรือน (B)

จากการดื่อกองพื้นที่นาต่อครัวเรือนในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ 15 ไร่ ให้เท่ากับดัชนี 1 ถ้าการดื่อกองพื้นที่นาต่อครัวเรือนเท่ากับ Y /ไร่

$$B = 2 - \frac{Y}{15} \quad (\text{ในทำนองเดียวกับวิธีหา A})$$

วิธีหา คำนวณการผลิตข้าวเฉลี่ยต่อครัวเรือน (C)

$$\text{จากข้อกำหนด 3 จะได้ } C = \frac{A + B}{2}$$

วิธีหา อัตราการทิ้งนํ้าฝน (D)

$$\text{จากข้อกำหนด 2 จะได้ } D = \frac{\text{พื้นที่เพาะปลูกชาวนาน้ำฝน}}{\text{พื้นที่ทำการเกษตรรวม}}$$

วิธีหา อัตราความหนาแน่นของปัญหาความยากจน (E)

จากข้อกำหนด 1 จะได้ $E = CD$

5. เปรียบเทียบข้อมูลที่ได้จาก การคำนวณกับสิ่งที่ต่อไปนี้

5.1 เกณฑ์ จปฐ. (ความจำเป็นพื้นฐาน) ซึ่งกำหนดโดยนักวิชาการ จากกระทรวงต่าง ๆ เจ้าหน้าที่ปฏิบัติงานภาคสนาม และคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ซึ่งเป็นเป้าหมายในการพัฒนาไทยระหว่างปี 2544 ให้ได้ สำหรับตัวแปรที่นำมาเปรียบเทียบกับเกณฑ์ จปฐ. มีจำนวน 30 ตัวแปร ได้แก่ตัวแปรที่ 1, 4, 8, 9, 11, 12, 13, 14, 15, 17, 19, 28, 29, 32, 34, 35, 36, 39, 40, 41, 42, 43, 46, 47, 48, 49, 59, 67, 68 และ 69 (ชื่อตัวแปรปรากฏอยู่หน้า 40 ถึง 43)

5.2 เครื่องชี้ภาวะสังคมของประเทศไทย ประจำปี 2524 ซึ่งกองศึกษาภาวะเศรษฐกิจและเผยแพร่การพัฒนา สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติได้จัดทำขึ้น เพื่อประโยชน์ในการวางแผนพัฒนาประเทศ และการติดตามประเมินผลการพัฒนา ตลอดจนเพื่อประโยชน์ในการศึกษาวิเคราะห์ของนักวิชาการ นักเรียนนักศึกษา สำหรับตัวแปรที่นำมาเปรียบเทียบกับเครื่องชี้ภาวะสังคม มีจำนวน 16 ตัวแปร ได้แก่ตัวแปรที่ 7, 20, 21, 22, 25, 27, 30, 31, 33, 44, 45, 62, 71, 73, 81 และ 82 (ชื่อตัวแปรปรากฏอยู่หน้า 40 ถึง 43)

5.3 ข้อมูลจากการสำรวจของกองศึกษาภาวะเศรษฐกิจและเผยแพร่การพัฒนา สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ซึ่งเก็บข้อมูลของหมู่บ้านยากจน มีตัวแปรที่นำมาเปรียบเทียบ 1 ตัวแปร ได้แก่ตัวแปรที่ 63 คือ จำนวนที่ดินถือครอง

5.4 ข้อมูลของจังหวัดอุบลราชธานี คือ อัตราความหนาแน่นของปัญหาความยากจนของจังหวัดอุบลราชธานี ซึ่งเท่ากับร้อยละ 88.30 มีตัวแปรที่นำมาเปรียบเทียบ 1 ตัวแปร ได้แก่ตัวแปรที่ 83 คือ อัตราความหนาแน่น ของปัญหาความยากจน

เมื่อพิจารณาตัวแปรที่นำมาเปรียบเทียบกับเกณฑ์ต่าง ๆ มีทั้งหมด 48 ตัวแปร